

Sygn. akt I CSK 625/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. spółki z o.o. w S.

przeciwko I. S.A. w C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2017 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I w części oddalającej
apelację powoda oraz w punkcie II i sprawę w tym zakresie
przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2015 r., Sąd Okręgowy w R. zasądził od pozwanego W. I. S.A. w C. na rzecz powoda H. sp. z o.o. w S. kwotę 15 300 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 kwietnia 2014 r. oraz oddalił powództwo w pozostałej części. Sąd ustalił, że powód jako zamawiający i pozwany jako wykonawca zawarli w dniu 26 listopada 2010 r. umowę o roboty budowlane, na podstawie której pozwany zobowiązał się do wykonania zadania o nazwie „Instalacja kolektorów słonecznych w obiektach P. w B. i B. zgodnie ze SIWZ i załączoną do niej dokumentacją projektową i pozostałymi dokumentami”, obejmujące sześć obiektów, w tym Dom Wycieczkowy w W. za wynagrodzeniem nie wyższym niż 1 352 459 zł netto (1 649 999,98 zł brutto). W umowie zastrzeżono karę umowną m.in. za zwłokę w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze lub w okresie rękojmi za wady oraz w okresie gwarancji w wysokości 0,05% wynagrodzenia określonego w § 12 pkt 2 umowy za każdy dzień zwłoki liczonej od dnia wyznaczonego na usunięcie wad. Wykonawca udzielił zamawiającemu gwarancji na okres 13 lat licząc od dnia odbioru bezusterkowego przedmiotu umowy; okres odpowiedzialności z tytułu rękojmi został ustalony na 36 miesięcy. W dniu 28 kwietnia 2011 r. sporządzono protokół odbioru bez uwag montażu kolektorów słonecznych na dachu Domu Wycieczkowego P. w W., określając jakość wykonanych robót jako dobrą. Pismami z dnia 15 marca 2012 r. i z dnia 19 marca 2012 r. powód zgłosił pozwanemu wady instalacji solarnej zamontowanej na dachu Domu Wycieczkowego w W. oraz zażądał ich usunięcia po rygorem zlecenia tych czynności innemu wykonawcy i naliczenia kar umownych. W reakcji na te pisma pozwany wskazał, iż obowiązek dbania o dach spoczywa na powodzie jako właścicielu budynku, zatem wykonawcy nie może obciążać uszkodzenie instalacji przez zsuwający się śnieg. W tej sytuacji wobec odmowy pozwanego dokonania naprawy instalacji, powód zlecił to zadanie innemu wykonawcy, ustalając termin rozpoczęcia prac na dzień 11 czerwca 2012 r., zaś ich zakończenia na dzień 24 lipca 2012 r. Na podstawie gwarancji ubezpieczeniowej uzyskanej od pozwanego powód otrzymał od ubezpieczyciela pozwanego S. S.A. w S.

odszkodowanie za szkodę spowodowaną wadliwym montażem instalacji solarnej. Pismem z dnia 24 sierpnia 2012 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kary umownej za okres od dnia 3 kwietnia 2012 r. do dnia 24 lipca 2012 r. w kwocie 75 737,70 zł (wyliczonej jako iloraz kwoty wynagrodzenia netto 1 352 459 zł razy 0,05% razy 112 dni zwłoki) i kwoty tej dochodził w niniejszej sprawie.

Rozstrzygając spór, Sąd Okręgowy wskazał, że pozwany ponosi odpowiedzialność za wadliwe wykonanie instalacji solarnej na dachu Domu Wycieczkowego P. w W., stąd żądanie powoda zapłaty przewidzianej w umowie kary umownej za zwłokę w usunięciu stwierdzonych wad instalacji było usprawiedliwione co do zasady. Zachodziły jednakże podstawy do obciążenia pozwanego karą nie za 112, lecz za 75 dni zwłoki. Obliczona zgodnie z umową kara wyniosła więc ostatecznie 50 715 zł, podlegała jednak miarkowaniu na podstawie art. 484 § 2 k.c. jako rażąco wygórowana; ostatecznie Sąd pierwszej instancji zasądził z tego tytułu kwotę 15 300 zł, którą uznał za karę umowną spełniającą funkcje represyjną i stymulującą. W pozostałej części powództwo oddalił jako nieuzasadnione.

Zaskarżonym wyrokiem, Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację obu stron, dzielając ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej powód, zarzucając naruszenie art. 484 § 2 k.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej jego apelację i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania ewentualnie wydanie orzeczenia reformatoryjnego uwzględniającego powództwo.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 484 § 1 k.c. strony mogą zastrzec w umowie karę umowną za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania i wówczas przysługuje ona wierzycielowi bez względu na wysokość poniesionej szkody. Zgodnie z art. 484 § 2 k.c., dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej, jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane lub gdy kara umowna jest rażąco wygórowana. Przewidziane w przytoczonym przepisie uprawnienie dłużnika do żądania zmniejszenia kary umownej jest materialnoprawnym środkiem jego obrony przed żądaniem wierzyciela zasądzenia na jego rzecz określonej kwoty

tytułem zastrzeżonej w umowie kary (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2008 r., III CSK 168/08, nie publ. oraz z dnia 13 czerwca 2013 r., V CSK 375/12, M. Prawn. 2014, nr 19, s. 1026). Na pozwanym chcącym z niego skorzystać spoczywa powinność złożenia oświadczenia woli stosownej treści, a więc sformułowania postulatu obniżenia żądanej przez wierzyciela kary do określonej przez dłużnika kwoty, wskazania przesłanki przewidzianej w art. 484 § 2 k.c., uzasadniającej ten postulat oraz faktów i dowodów świadczących o istnieniu tej przesłanki (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 494/09, z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 421/07, nie publ., z dnia 8 marca 2013 r., III CSK 193/12, z dnia 23 lipca 2014 r., V CSK 503/13, nie publ., oraz z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 89/05, nie publ.). Wniosek dłużnika powinien być złożony we właściwym terminie oraz w sposób pozwalający na podjęcie przez powoda stosownych działań umożliwiających mu obronę jego interesu. Dokonywana przez Sąd Najwyższy i sądy powszechne we wcześniejszym orzecznictwie bardziej liberalna wykładnia oświadczenia woli pozwanego, zakładająca, że w każdym żądaniu oddalenia powództwa o zasądzenie kary umownej, niezależnie od motywów takiego żądania, mieści się *implicite* wniosek o zmiarkowanie kary umownej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r., I CKN 802/97, nie publ. z dnia 14 lipca 1976 r., I CR 221/76, nie publ.) nie znajduje wystarczającego uzasadnienia w treści art. 484 k.c., zwłaszcza jeśli zważyć na zasady dyspozycyjności i kontradyktoryjności procesu cywilnego.

W rozpoznawanej sprawie pozwany żądał w sprzeciwie od nakazu zapłaty oddalenia powództwa jako nieusprawiedliwionego w całości co do zasady argumentując, że nie ponosi odpowiedzialności za wady instalacji solarnej i nie był zobowiązany do ich usunięcia, stąd nie powstało uprawnienie zamawiającego do dochodzenia zastrzeżonej w umowie kary umownej za zwłokę w usunięciu wad. Wprawdzie przed zamknięciem rozprawy przed Sądem pierwszej instancji profesjonalny pełnomocnik procesowy pozwanego złożył „z ostrożności procesowej” ogólnikowy wniosek o zmiarkowanie kary, ale nie wskazał kwoty, do jakiej miałyby być ona obniżona ani faktów i dowodów uzasadniających ten postulat.

W tej sytuacji skarżący zasadnie zarzucił naruszenie wskazanego w skardze kasacyjnej art. 484 § 2 k.c., skoro Sąd Apelacyjny zaaprobował w istocie

zmiarkowanie kary umownej przez Sąd Okręgowy z urzędu w oparciu o niejasne i nie wyjaśnione szerzej przesłanki. Przytoczony przez Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia argument, że obniżenie kary umownej o 30% (w istocie zaś do 30% ostatecznie przyjętej przez Sąd Okręgowy kwoty) było celowe zważywszy, że zadanie objęte umową zostało wykonane przez pozwanego w znacznej części i w pozostałych pięciu obiektach nie zostały zgłoszone zastrzeżenia także nie został szerzej umotywowany, stąd nie poddaje się rzeczowej ocenie. Należy jednak zwrócić uwagę, że dochodzona kara umowna odnosiła się do zwłoki wykonawcy w usunięciu wad instalacji solarnej stwierdzonych w konkretnym obiekcie (Domu Wycieczkowego P. w W.), nie miała natomiast związku z realizacją umowy o roboty budowlane w innych budynkach należących do powoda.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

jw

r.g.